

Nr 13.

Ankom till riksdagens kansli den 2 maj 1916 kl. 2 e. m.

Första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 13 i anledning av väckt motion om vidtagande av åtgärder för att bereda mottagare av efterkravs- och postförskottsgods effektiv möjlighet att skydda sin rätt.

I en inom första kammaren väckt motion, nr 10, som hänvisats till behandling av nämnda kammares första tillfälliga utskott, har herr *Karl August Nilson* hemställt, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville hemställa, det täcktes Kungl. Maj:t låta *dels* utreda, i vad mån och på vad villkor mottagare av med efterkrav eller postförskott belagt gods kan antingen medgivas behörighet att utan godsets utlösande besiktiga och avvisa detsamma eller ock annan bekväm och effektiv möjlighet att vid s. k. efterkravsköp skydda sin rätt, *dels* vidtaga de åtgärder, som under sådan utredning prövas lämpliga för beredande av sådan behörighet eller möjlighet för mottagare av efterkravs- och postförskottsgods.

Motionen.

I avseende å motiveringen får utskottet hänvisa till motionen.

Utskottet har i föreskriven ordning inhämtat yttranden rörande motionen från järnvägsstyrelsen och generalpoststyrelsen, och äro dessa yttranden såsom bilagor vidfogade utskottets utlåtande.

Motionären avser med förevarande motion att bereda allmänheten annan och bekvämare möjlighet än nuvarande lagstiftning erbjuder att vid s. k. efterkravsköp skydda sig mot otillbörlig exploatering av vissa s. k. efterkravsaffärer, vilka, utan att förete varuprov, under falska före-

Utskottet.

Bihang till riksdagens protokoll 1916. 12 saml. 1 avd. 11 häft. (Nr 13.)

speglingar driva försäljningsverksamhet särskilt bland den ekonomiskt svagare allmänheten.

Motionären har för sin del icke förordat några åtgärder, avsedda att *direkt* motverka det illojala förfarande nämnda affärsföretag begagna. I sitt i motionen närmare utvecklade förslag har motionären sålunda icke ifrågasatt, att gällande lagstiftnings bestämmelser om bedräglig eller eljest illojal handelsverksamhet skulle skärpas och ej heller förordat andra åtgärder, *direkt* riktade mot det reklam- och agentsystem, varav omförmälta efterkravsaffärer betjäna sig.

Enligt utskottets mening är det dock uppenbart, att, därest de ifrågasvarande efterkravsaffärernas verksamhet, där den är otillbörlig, skall kunna stäckas, endast sådana åtgärder lämpligen kunna komma i fråga, som direkt ingripa mot de av motionären påpekade illojala affärsmetoder, genom vilka nämnda efterkravsaffärer förvärva sin kundkrets. Framför allt synes behöfligt, att en damm sättes för det långt drivna reklamväsende, varpå sagda affärers försäljningsverksamhet grundar sig.

Lagstiftningsåtgärder i sådant syfte torde inom en icke alltför avlägsen framtid även vara att förvänta. I det av den s. k. patentlagstiftningskommittén nu framlagda förslaget till lag mot illojal konkurrens m. m. föreslås nämligen i § 1 under rubriken illojal reklam följande stadgande: »Lämnar någon genom meddelande, avsett för ett större eller obestämt antal personer, såsom å skyltar eller anslag, i annonser, cirkulär eller prospekt eller å saluhållna varor eller deras emballage, oriktig uppgift rörande egen eller annans näringsverksamhet eller vad därmed äger samband, såsom om en affärs ålder eller storleken av dess omsättning, om varors eller yrkesprestationers beskaffenhet, om deras pris eller dettas beräknande, om varors måttvikt eller mängd, om sättet för varors framställning, om förvärvad titel, prisbelöning eller annan utmärkelse, om varors ursprung, om deras åtkomst, om sättet för varors anskaffning, om särskild anledning till en försäljning, om varors egenskap av överblivna rester eller dylikt eller om storleken av varuförråd, och är uppgiften ägnad att med omförmälta näringsverksamhet, dess varor eller yrkesprestationer förbinda uppfattningen om något i ett eller annat hänseende gynnsamt, kan, även om han saknat vetskap om uppgiftens oriktighet, förbud utfärdas för honom att vidare genom meddelande, varom ovan sägs, lämna ifrågavarande oriktiga uppgift.» Därjämte stadgas i § 2 av samma förslag straff och skadeståndsskyldighet för den, som med avsikt att vilseleda, begår sådan handling som i § 1 sägs.

Det torde vara otvivelaktigt, att dessa bestämmelser, ehuru föreslagna i helt annat syfte än det med motionen avsedda, skulle för allmänheten utgöra ett synnerligen effektivt skydd mot illojala efterkravsaffärers verksamhet.

Motionären har anvisat en helt annan väg, vilken förmenas föra till samma mål. Enligt motionären borde emottagare av efterkravs- och postförskottsgods tilläggas ovillkorlig rätt att, utan erläggande av köpeskilling, undersöka godset samt, om han därtill funne skäl, med köpeavtalets hävande avvisa detsamma.

Motionärens förslag, i vad det ifrågasätter rätt för köparen att häva köpeavtalet, skulle uppenbarligen medföra av motionären helt visst icke tillräckligt uppmärksammade civilrättsliga konsekvenser. Betänkligt skulle en sådan rätt rubba de i lagen den 20 juni 1905 om köp och byte av lös egendom givna bestämmelser rörande det inbördes förhållandet emellan säljares och köpares prestationer. I 14 § av nämnda lag stadgas, att säljaren är berättigad att hålla godset inne, till dess köpeskillingen gäldas och köparen att innehålla köpeskillingen, till dess godset hålles honom tillhanda. I samma lag äro jämväl angivna de olika förutsättningar, som kunna medföra rätt för köparen att häva avtalet. Frågan om, huruvida sådana förutsättningar äro för handen, kan givetvis prövas allenast i den mån densamma bliver föremål för domstols eller annan vederbörlig prövning. Att såsom motionären föreslagit tillägga köparen denna prövningsrätt låter sig helt naturligt icke göra, då ju därigenom säljarens rätt skulle alldeles givas till spillo.

Det torde ock böra ihågkommas, att ifrågavarande lags stadganden svårigen kunna i en punkt ändras, utan att därav nödvändiggöras ändringar även av andra i samma lag givna föreskrifter. Den omständigheten, att denna lag tillkommit genom samarbete mellan de tre skandinaviska länderna, skulle än ytterligare öka svårigheten att åstadkomma en sådan ändring av nämnda lag.

Vad angår den ifrågasatta undersökningsrätten finnes givetvis intet civilrättsligt förbud däremot. Att ett generellt medgivande av sådan behörighet skulle medföra åtskilliga olägenheter, framför allt betydligt stegrade kostnader för och anspråk på ökning i fråga om personal och lokaler inom vederbörande kommunikationsverk synes emellertid uppenbart. Vad därutinnan blivit av de i ämnet hörda myndigheterna anfört, torde ådagalägga, att även i nämnda hänseenden de mötande svårigheterna äro vida mera avsevärda än motionären synes förmoda.

Även ur andra synpunkter än de ovan av utskottet framhållna läser motionärens förslag få anses mindre välbetänkt. Föga lämpligt synes sålunda att, såsom motionären ifrågasätter, vidtaga förfoganden, vilka säkerligen skulle vålla även den lojala handeln åtskilliga olägenheter. Motionären, som förmenar, att besiktningsrätten och rätten till hävande av köpeavtalet icke skulle tagas i anspråk vid transaktioner mellan kund och av denne känd förbindelse, synes lämna obeaktat, att i de talrika fall, då säljaren icke känner kunden, den förre säkerligen mången gång, hellre än att utsätta sig för den senares godtycke, skulle underlåta att mot efterkrav eller postförskott effektuera en inkommen order. Ett visst oeffterrättilighetstillstånd, medförande olägenheter för såväl säljare som köpare skulle, därest motionärens förslag bleve genomfört, sannolikt bliva följderna och frekvensen av ifrågavarande så bekväma och av de lojala affärsföretagen i stor utsträckning använda försändningssätten skulle utan tvivel högst betydligt minskas.

Att den mera okritiska publiken, om den erhöle rätt att efter förgottfinnande refusera en rekvirerad vara, som icke fölle i smaken eller visade sig underhaltig, skulle mindre än hittills låta sig förledas av den illojala reklamverksamhet vissa efterkravsaffärer utveckla, finner utskottet slutligen icke heller troligt. Ifrågasättas kan alltså, huruvida icke motionärens förslag, därest det förverkligades, skulle förfelas till sitt syftemål och i alla händelser ingalunda medföra det gagn, motionären sökt göra gällande. Om så är, synas de av utskottet nyss åberopade skäl för avslag å nu förevarande hemställan än mera vägande.

På grund av det anförda hemställer utskottet,

att ifrågavarande motion icke måtte till någon första kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 1 maj 1916.

På utskottets vägnar:

HUGO HAMMARSKJÖLD.

Närvarande vid förestående ärendes slutbehandling: herrar *Hammar skjöld, Hallberg, Sandler, Valerius Olsson, Forssman, Åkesson och Gelin.*

Bilaga 1.

Utlåtande av järnvägsstyrelsen.

Till Konungen.

Enligt civildepartementets ämbetsskrivelse den 18 sistlidne februari har Eders Kungl. Maj:t samma dag funnit gott anbefalla järnvägsstyrelsen att avgiva och till Eders Kungl. Maj:t inkomma med av riksdagens första kammarens första tillfälliga utskott begärt yttrande över en inom nämnda kammare väckt motion, nr 10, om vidtagande av åtgärder för att bereda mottagare av efterkravs- och postförskotts-gods effektiv möjlighet att skydda sin rätt.

Till åtlydnad härav får järnvägsstyrelsen i underdånighet avgiva följande yttrande över den del av ärendet, som rör med efterkrav belagt gods, som försändes på järnväg:

Enligt bestämmelserna i gällande järnvägstrafik stadgas § 74 mom. 1, jämförda med föreskrifterna i samma stadgas § 71 mom. 4, övergår förfoganderätten över en godsförsändelse från avsändaren till mottagaren först sedan den senare erlagt i fraktsedelns angivna obetalda belopp. Och förvärvandet av denna rätt måste enligt styrelsens uppfattning anses vara en förutsättning för att mottagaren utan avsändarens medgivande skall äga att över huvud taga befattning med godset och alltså även för att han utan sådant medgivande kan tillåtas undersöka beskaffenheten hos detsamma. Det är visserligen sant, att järnvägen enligt trafikstadgans § 61 är berättigad att när som helst undersöka en sändnings innehåll för att konstatera, om detsamma svarar mot fraktsedelns uppgift, men denna järnvägens rätt är oundgängligen nödvändig redan ur den synpunkt, att järnvägen alltid måste äga möjlighet kontrollera, att en sändning icke innehåller gods, som enligt gällande författningar icke får transporteras å järnväg, eller att, när en försändelse utgöres av gods, som får mottagas till järnvägsbefordring endast under förutsättning att vissa villkor i avseende å emballagets beskaffenhet eller liknande äro uppfyllda, verkställa härav betingade undersökningar.

I frågan, huruvida gällande bestämmelser böra ändras därhän, att mottagare av med efterkrav belagt gods, som fraktats på järnväg, sättes i tillfälle att utan godsets utlösande besiktiga detsamma, får styrelsen såsom sin åsikt uttala följande:

Först och främst synes det styrelsen oegentligt, att en person, som ännu ej förvärvat förfoganderätten över ett föremål, skall tillåtas en så närgången behandling — låt vara genom förmedling av järnvägens personal — av detsamma som brytande av det emballage, vari godset är förpackat, och undersökning av föremålet ifråga.

Vidare skulle ovanberörda ändring säkerligen medföra avsevärda kostnader och olägenheter för järnvägen, vilket förhållande redan finnes antytt i motionen.

Det kan nämligen på goda grunder antagas, att det ifrågasatta tillståndet, om det bleve lämnat, komme att tagas i anspråk i så stor utsträckning, att det merarbete för järnvägen, som komme att vållas ensamt därav, att godsets upppackning och återinpackning måste verkställas av järnvägstjänsteman, komme att nödvändiggöra ökad personalanställning på ett flertal håll med åtföljande stegring av järnvägens personalkostnader. De sålunda ökade kostnaderna kunde visserligen tänkas bli till en del ersatta, därigenom att järnvägen uttog viss avgift av mottagaren för bestyret med upp- och återinpackningen o. s. v., men säkerligen endast till en del, därför att berörda avgift nog icke skulle kunna sättas tillräckligt hög för att täcka kostnadernas hela belopp. Det komme väl nämligen att åligga vederbörande mottagare att icke blott betala nu nämnda särskilda avgift utan ock att ersätta de vittnen, som måste kallas att närvara vid godsets upp- och återinpackning. Närvaron av dylika vittnen, som måste vara utom järnvägen stående personer, erfordras för styrkande, att godset vid återinpackningen befunnit sig i samma skick som vid dess upppackning samt att emballaget efter inpackningen återställts i minst lika gott stånd, som det hade före upppackningen. Saknades ett dylikt bestyrkande, skulle det kunna inträffa, att järnvägen bleve ansvarig för skador å godset, för vilka densamma eljest enligt gällande bestämmelser icke bure ansvar.

Vidare skulle det förhållande, att godsets undersökning måste äga rum i järnvägens magasin, föra med sig den olägenheten för järnvägen, att tillträde till magasinet måste lämnas åt eljest obehöriga personer, vilkas närvaro kunde bliva hinderlig för det egentliga expeditionsarbetet, och som t. o. m. under vissa omständigheter kunde tänkas göra sig skyldiga till stöld av i magasinet förvarade smärre kollin under sitt uppehåll därstädes.

Slutligen skulle, ifall den ifrågasatta anordningen bleve genomförd, krav på liknande medgivande sannolikt framkomma även från mottagare av med efterkrav icke belagda järnvägsförsändelser. Man skulle måhända då svårligen kunna underlåta att tillmötesgå också sådana ytterligare krav, vilkas tillfredsställande skulle föra med sig, att man finge räkna med ovan angivna kostnader och olägenheter i förstärkt grad.

På grund av det ovan anförda, och då en mottagare av gods, som anser sig ha blivit utsatt för svikligt förfarande från vederbörande avsändares sida, väl i allmänhet har utväg att åstadkomma bevisning angående detta förfarande och att draga saken inför domstol, finner järnvägsstyrelsen sig böra avstyrka bifall till den föreliggande motionen, i vad denna avser rätt för mottagare av med efterkrav belagt gods, som ankommit med bantåg, att besiktiga godset före dess utlösande.

Ett exemplar av gällande järnvägstrafikstadga bilägges för utskottets räkning.

Stockholm den 8 april 1916.

Underdånigst

Axel Granholm.

Gunnar V. Alving.

Bilaga 2.

Utlåtande av generalpoststyrelsen.

Till Konungen.

Inom riksdagens första kammare har i motion nr 10 föreslagits, att riksdagen i skrivelse till Eders Kungl. Maj:t ville hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t låta dels utreda, i vad mån och på vad villkor mottagare av med efterkrav eller postförskott belagt gods kunde antingen medgivas behörighet att utan godsets utlösande besiktiga och avvisa detsamma eller ock annan bekväm och effektiv möjlighet att vid s. k. efterkravsköp skydda sin rätt, dels vidtaga de åtgärder, som under sådan utredning prövades lämpliga för beredande av sådan behörighet eller möjlighet för mottagare av efterkravs- och postförskottgods; och sedan nämnda kammares första tillfälliga utskott hos Eders Kungl. Maj:t anhållit om generalpoststyrelsens yttrande över berörda motion, samt generalpoststyrelsen, jämlikt skrivelse från statsrådet och chefen för civildepartementet den 18 innevarande februari, anbefallts att avgiva och till Eders Kungl. Maj:t inkomma med det av utskottet sålunda begärda yttrandet, får generalpoststyrelsen härigenom i underdånighet anföra följande:

I skrivelse den 8 september 1915 hemställde Sveriges minuthandlares riksförbund till generalpoststyrelsen, huruvida ej åtgärd — exempelvis medgivande av besiktningsrätt åtminstone i fall, då adressaten ej vore köpman — kunde vidtagas till beredande av möjlighet för allmänheten att vid s. k. efterkravsköp skydda sig mot bedräglig eller eljes illojal handelsverksamhet utan anlitande av sådana förfaranden, vartill den nu vore hänvisad, och i svarsskrivelse den 5 påföljande november meddelade generalpoststyrelsen, att, med hänsyn ej mindre till den stora svårigheten — beträffande lokal och personal — att å postanstalterna anordna sådan undersökning, varom nu vore fråga, än även till de mångahanda olägenheter i övrigt, som det ifrågasatta systemets införande skulle åsamka postverket, generalpoststyrelsen icke såge sig i stånd att förorda en lagstiftning i angivna syfte.

Det sålunda gjorda uttalandet anser generalpoststyrelsen sig fortfarande böra vidhålla. Sådan försändelse, varom nu är fråga, innehåller ofta varor av olika slag, och varornas granskning å försändelsens adressort — exempelvis undersökning, huruvida tyg är av hel- eller halvyll, uppmätning av tygstycken och band — kunde därför komma att kräva en ansenlig tid. Vid undersökningen måste givetvis en postfunktionär hela tiden noga tillse, att icke något av försändelsens innehåll toge skada eller förores. Vägrade sedan adressaten att mottaga varorna, bleve det postverkets sak att ånyo slå in och försegla varorna, och om i dylikt fall det emballage, som använts vid den första befordringen, icke längre voro brukbart, skulle postverket nödgas anskaffa nytt emballage. Återbefordringen skulle även medföra åtskilliga andra vanskligheter. Oavsett svårigheten att mot avsän-

darens eventuella bestridande visa, att allt, som ursprungligen av honom inlagts i försändelsen, blivit till honom återsänt, skulle, om försändelsen under återbefordringen skadades, och skadan ansåges bero på bristfällig emballering, men denna vore verkställd på alldeles samma sätt som den ursprungliga inslagningen, det ej bliva lätt att avgöra, huruvida postverket borde ersätta skadan eller icke.

Att å postanstaltens diskur bereda utrymme för den ifrågasatta undersökningen skulle i många fall icke låta sig göra, och att för dylik undersökning lämna allmänheten tillträde till de för posttjänstemännen avsedda lokalerna — där såväl värdeförsändelser som annan post förvaras — synes icke heller tillrådligt. Vad särskilt beträffar de många poststationerna, skulle, måhända i de flesta fall, bristen på tillgänglig personal och erforderligt lokalutrymme rent av lägga oöverstigliga hinder i vägen för verkställande av sådan undersökning, varom nu är fråga.

Av vad sålunda blivit anfört torde framgå, att postfunktionärerna genom det i föreliggande motion föreslagna förfarandet skulle få sig ålagt ett arbete, som skulle kräva en avsevärd tid till förfång för andra korrespondenter än ifrågavarande försändelsers adressater, samt att sagda förfarande jämväl skulle för postverket medföra andra olägenheter, som i många fall icke skulle kunna övervinnas.

För övrigt tillåter sig generalpoststyrelsen såsom sin mening framhålla, att, hur behjärtansvärt än syftet med föreliggande motion kan vara, det icke lär vara säkert, att det av motionären föreslagna förfarandet skulle vara ägnat att hämma de s. k. efterkravsaffärernas tillväxt. Tvärtom skulle måhända en lagstiftning, som gäve postförskottsadressat rätt att besiktiga till honom sänd vara, innan han bestämde sig för, om han ville behålla densamma, kunna medföra, att allmänheten skulle anse sig kunna i allt större omfattning anlita affärer av ifrågavarande slag.

Stockholm den 25 februari 1916.

Underdånigst

Julius Juhlin.

Herman Askberg, Jaques Pramberg. Gustaf Kihlmark. C. A. Hasselrot.
föredragande.

G. Franzén.